

Kadir TEMURÇİN*-Kadriye KEÇELİ**

Bir Davranışsal Coğrafya Çalışması: Isparta Şehri Örneğinde Uluslararası Öğrencilerin Kentsel Mekân Algısı***

A Study of Behavioral Geography: A Case Study on the Spatial Perception of the International Students in Isparta

ÖZET

İnsan ve çevre ilişkisini, insan hareketleri ve toplumsal davranışlar üzerinden okumayı ve araştırmayı amaçlayan davranışsal coğrafya, 1960'larda bir akım olarak ortaya çıkmış ve coğrafi araştırmalarda özellikle mekân algısı ve zihin haritası çalışmalarında etkisini göstermiştir¹. Zihin haritaları, insanların edindikleri deneyimler ve ilgileri doğrultusunda zihinlerinde algısal olarak oluşturdukları mekânsal şemaları ifade etmektedir². Bu çalışmada, yükseköğretim amacı ile Isparta şehrinde bulunan uluslararası öğrencilerin kent içi mekânsal algılarını ve bu algılarının oluşmasında rol oynayan sebeplerin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda öğrencilere anket ve zihin haritası çalışması yapılmıştır. Yaş, cinsiyet, şehirde yaşanan süre, öğrencilerin geldikleri ülkeler, eğitimlerine devam ettikleri bölüm ve programlar tamamlayıcı değişkenler olarak anket soruları arasında yer almaktadır. Anket kapsamı, katılımcıların genel ekonomik durumları, sosyal aktivite alışkanlıkları, yeme-içme ile ilgili mekân tercihleri, şehir içi ulaşım tercihleri gibi sorularla zenginleştirilmiştir. Ankete katılan öğrencilerden, kendilerine bazı nirengi noktaları ile birlikte verilen taslak harita üzerinde şehirde en iyi hatırladıkları yerleri işaretlemeleri istenmiştir. Anket formunda tanımlanmış 21 temel donatıya ek olarak eklemek istedikleri mekânsal donatılarla birlikte katılımcıların zihin haritaları elde edilmiştir. Anket, farklı bölümlerden ve farklı ülkelerden toplam 250 uluslararası öğrenciyle uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS 15 ile analiz edilmiştir. Zihin haritaları ArcGIS 10.2 ile değerlendirilmiştir. Geldikleri ülkelerin, öğrencilerin mekân algısında dil ve kültür olarak etkili olmaktadır. Türk diline ve kültürüne yakın olan Türkmenler ve Azerilerin zihin haritaları daha doluyken, dili Türkçeye ve bu kültüre uzak olanların zihin haritaları daha zayıftır.

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.

** Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.

*** Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı'nda ve BAP Koordinasyon Birimi tarafından 3999-YL1-14 proje numarası ile desteklenen ve aynı başlıkla yürütülen yüksek lisans tez araştırması kapsamında gerçekleştirilmiştir.

¹ Edward F. Bergman, *Human Geography, Cultures, Connections and Landscapes*, Printice Hall, ABD, 1995, s. 532; Süleyha Üçışık Erbilin, "Kentsel Mekân Algılamasına Bir Örnek: Gazimağusa (İsmet İnönü Bulvarı)", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, Özel S. 1, 2012, s. 157.

² E.Marvin Levine, *Cognitive Maps, Imagery and Memory for Street Directions*, (Basılmamış Doktora Tezi), Microfilms International Üniversitesi, İngiltere, 1980, s. 1(iv).

Anahtar Kelimeler: Mekân Algısı, Zihin Haritası, Davranışsal Coğrafya, Uluslararası Öğrenci, Isparta.

ABSTRACT

Behavioral geography aims to investigate and assess human-environment relationship through social behaviors. This emerged in 1960s as a new approach and its most powerful reflections in geography have been studies about cognitive (mental) maps and sense of spaces. Cognitive maps represent perceptual spatial schemes formed by people's experiences and interest. This study aims to understand sense of urban spaces of international students who reside in Isparta. In addition, this study deals with the main spatial patterns that play crucial role in formation of their spatial perceptions. Age, gender, time spent in the city, home countries, their programs at the university have been used as determinants in the survey questionnaire. The scope of survey enriched by the questions about economic condition, social activities, food preference and urban transportation types. At the end of survey, participants were given a draft map with several landmarks and they were asked to mark where they know through the main lines. There were 21 identified urban patterns in the survey form and participants were able to write additional spatial objects on their maps. Cognitive maps of student were obtained by this way. The survey was conducted with 250 international students from different departments and different countries. All data analyzed with SPSS 15. Cognitive maps evaluated on ArcGIS 10.2. The students' perception of the place are determined by their language and culture as where they come from. Those who are familiar with the Turkish culture and language such as Turkmen and Azerbaijani Turkish compared to those who are not familiar with the Turkish culture and language.

Keywords: Sense of Space, Cognitive Maps, Behavioral Geography, International Students, Isparta.

Giriş

İnsan-çevre ilişkisi ilk insandan günümüze süregelen bir ortaklığın adı olarak nitelendirilebilir. Öyle ki, bu ilişki ilk çağlardan bu yana ekonomik aktivitelerde, yerleşim bölgeleri ve tiplerinde, baskın besin türlerinde, yapı malzemeleri karakteristiklerinde, savaş aletleri ve yöntemlerinde, önce kabilelerin sonrasında da devletlerin ve imparatorlukların politik ilişkilerinde, doğal kaynakların kullanımında, sınırlar, göç, din, dil ve bunlar gibi sıralanabilecek pek çok beşeri konu, yakın ve uzak, doğal ve insan yapısı çevre ile etkileşimi ile ele alınmıştır. Bu etkileşim içerisinde insan en önemli aktör ve insan faaliyetleri en etkili olgudur. İnsanın karar verme mekanizmasında etkin rol oynayan çevre etkileri, tecrübeler, beklentiler, önyargılar ve bunların etrafında örülmüş davranış kalıpları ile mekân arasındaki ilişki davranışsal coğrafya yaklaşımı ile incelenmektedir³.

Davranışsal coğrafya, coğrafi mekân üzerinde gerçekleşen insan hareketlerini çevreden edinilen bilgiler ve yapılandırılmış zihin üzerinden araştırmaktadır⁴. Bir başka deyişle, kişilerin çevreyi nasıl algıladıkları, buna bağlı olarak gelişen düşünce sistemleri ve her ikisinin insan davranışları üzerindeki etkileri davranışsal coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır⁵. Davranışsal yaklaşım, kişilerin karar verme süreçlerinde inşa edilmiş çevre ve kişilerin mekânsal davranışları arasındaki ilişkinin oynadığı rolü, yine kişilerin algı ve yapılandırılmış zihin haritalarında

³ Barney Warf, *Encyclopedia of Human Geography*, SAGE Publication, London, UK, 2006, s. 190; Derek Gregory-Ron Johnston-Geraldine Pratt-Michael Watts-Sarah Whatmore, *The Dictionary of Human Geography*, Wiley-Blackwell, Chichester, U.K., 2009, s. 287-295.

⁴ Warf, *a.g.e.*, s. 190.

⁵ Erol Tümerterkin-Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya/İnsan, Kültür, Mekân*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 41.

aramaktadır⁶. Davranışsal coğrafyacılar, insanın inşa edilmiş çevreyle olan ilişkisini araştırmaya, her bir bireyin çevreyi farklı algıladığı (okuduğu) varsayımı ve buradan kaynaklanan sübjektiflikten yola çıkarak başlamışlardır⁷. Müşteri tercihleri ve davranışları, yerleşim yeri seçimleri ve hareketleri, boş zaman aktiviteleri ve sıklıkla kullanılan mekânlar arasındaki ilişkiler davranışsal coğrafya yaklaşımı ile ele alınarak gerçekleştirilmiş çalışmalara bazı örnekler olarak verilebilir⁸.

Davranışsal coğrafya kapsamında ele alınan ilk çalışmalar, çevre ile ilgili tecrübe ve beklentiler üzerinden zaman içerisinde şekillenen algı ve davranışların araştırmasına yönelik hümanist yaklaşımla gerçekleştirilen araştırmalardır⁹. Kantitatif devrimin ardından etkin olan mekânsal bilim kapsamında, kişilerin karar verme mekanizmalarındaki esnekliğin göz ardı ediliyor olmasına bir reaksiyon olarak gelişen davranışsal coğrafya, bireylerin perspektifinden, onların düşünceleri, bilgileri ve kararları ışığında coğrafi çevreyi anlamayı ve anlamlandırmayı hedeflemiştir¹⁰. Diğer taraftan, davranışsal coğrafya kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar ağırlıklı olarak pozitivist akımın etkisi ile davranışların rasyonel altlıkları ile mekânsal doku arasındaki ilişkilerin analizine yönelmişlerdir¹¹.

Algı, imaj, bilgi, mekân algısı ve zihin haritaları davranışsal coğrafya ile birlikte coğrafi literatürde yer edinmiş terminolojiler arasında sayılabilir¹². Mekân farklı ölçeklerde ele alınan bir kavramdır. Bir ülke olabildiği gibi bir kıta bir mahalle de olabilmektedir¹³. Bu geniş yelpazeye sahip olan mekân kavramı birçok bilim dalına da konu olmaktadır. Mekân, edinilen tecrübelerle göre her birey tarafından farklı algılanmaktadır¹⁴. Bunun sebepleri arasında, kişisel özelliklerin yanı sıra, kültürel birikimlerinde etkisinin olduğu savunulmaktadır¹⁵. Aynı kültürden gelen insanların aynı mekânı farklı yorumlamalarının sebebi kişisel özellikleri iken, farklı kültürden olan ve aynı mekânı paylaşan insanların, o mekânı farklı algılamaları hem kişisel farklılıkları hem de kültür farklılıkları sebebiyledir.

Coğrafyacılar, plancılar ve çevre psikolojisi alanında çalışmalar yürüten araştırmacılar, inşa edilmiş çevrede toplumsal davranışların ve insan hareketlerinin

⁶ Daniel R. Montello, *Behavioral Geography*, Oxford Bibliographies in Geography, Ed. Warf, B., Oxford University Press, New York, US, 2013, s. 1; Michael Pacione, *Urban Geography*, Routledge, Taylor & Francis Group, New York, US, 2009, s. 27.

⁷ Gregory vd, *a.g.e.*, s. 287-295; Mustafa Öztürk-Servet Karabağ, "Coğrafyada Paradigmalar", *Journal of European Education*, c. III, S.1, 2013, s. 13-15.

⁸ John A. Matthews-David T. Herbert, *Geography: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York, 2008, s. 57, 59; Gerald R. Pitzl, *Encyclopedia of Human Geography*, Greenwood Press, Westport, CT, US, 2004, s. 17.

⁹ David Lowenthal, "Geography, "Experience and Imagination: Towards a Geographical Epistemology", *Annals of Association of American Geography*, c. LI, S.3, 1961, s. 241-260.

¹⁰ Warf, *a.g.e.*, s.190.

¹¹ Gregory vd, *a.g.e.*, s. 287-295.

¹² Tümertekin-Özgüç, *a.g.e.*, s. 42.

¹³ Tim Cresswell, *Place: A Short Introduction*, Blackwell, Oxford, UK, 2004.

¹⁴ Öztürk-Karabağ, *a.g.e.*, s. 13-15.

¹⁵ <http://www.auzef.net/auzef-beseri-cografyaya-giris>

daha doğru anlaşılabilmesi ve kent içi yaşam kalitesinin artırılabilmesi amacı ile zihin haritalarını kullanmışlardır¹⁶. İnsanın mekânsal algısını ölçebilmek için zihin haritası bir ölçme yolu olarak geliştirilmiştir¹⁷. Mekân algısı konusunda yapılan çalışmalarda, zihin haritasının bir kısmı olan taslak haritalarla çalışılır. Bir başka deyişle, çalışma alanı ile ilgili elde edilmek istenen algı, farkındalık, bilgi, biliş ve benzeri veriler, kişilere verilen taslak haritaları bir sınırlama olmaksızın kendi zihinlerindeki nirengi noktaları ve mekânsal ilişkilerle kabataslak çizimleri ya da işaretlemeleridir.

Bu çalışmada, Isparta şehrinde yaşayan uluslararası öğrencilerin Isparta şehir merkezi ölçeğinde kentsel mekân algılarının ortaya konulması tasarlanmıştır. Araştırma, uluslararası öğrencilerin kentsel mekân algılarını etkileyen başlıca kentsel doku elemanlarının neler olduğunu ve zihin haritalarının oluşumunda etkin rol oynayan başlıca beşeri çevre faktörlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Mekân algısı konusunda, çeşitli amaçlarla yurdumuzda bulunan yabancı uyruklu kişilerle ilgili az sayıda çalışma bulunmaktadır. Farklı kültürlerden gelmiş olan uluslararası öğrencilerle yapılmış olan bu çalışma, örnekleme itibarı ile Türkiye’de yapılmış olan mekânsal algı çalışmaları arasında önemli bir yer tutacaktır. Mekân algısı çalışmalarında bir yöntem olarak kullanılan zihin haritası çalışmalarına da katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın yeri olan Isparta şehri, Isparta ilinin merkezi durumundadır. Akdeniz Bölgesi’nin batı bölümünde, Göller yöresinin merkezi konumunda yer alan Isparta şehri, Isparta Ovasının güneyinde bulunmakta ve 44 mahalleden oluşmaktadır (Şekil 1). Şehrin 2014 yılı nüfusu 418.780’dir. Nüfusun 103.595’i erkek, 103.671’i de kadınlardan oluşmaktadır¹⁸.

Davranışsal Coğrafya, Mekân Algısı ve Zihin Haritaları

Coğrafi bilgi ve coğrafya çalışmaları, tarih boyunca birbirinden farklı yaklaşımlara ev sahipliği yapmış; benzer konulara farklı pencerelerden bakan ve farklı yöntemlerle değerlendiren araştırmacılara her zaman bir çatı olagelmıştır¹⁹. Coğrafyanın çok yönlü bir bilim dalı olması William Pattison’nın dört geleneği ile kabul görmüştür. Pattison bu dört başlığı; yer bilimi, mekânsal, insan-çevre ve bölgesel olarak belirlemiştir. Coğrafya bu dört başlık ile sınırlanmamış, bunlara daha yenileri eklenmiş ve eklenecektir²⁰. Coğrafya mekânı fiziki yönleri ile araştıran bir bilim olduğu kadar sosyal ve algısal boyutları ile de mekânı incelemiş ve bir mekânla ilgili olayları açıklamak amacıyla algılanan mekân konusuna önem vermiştir.

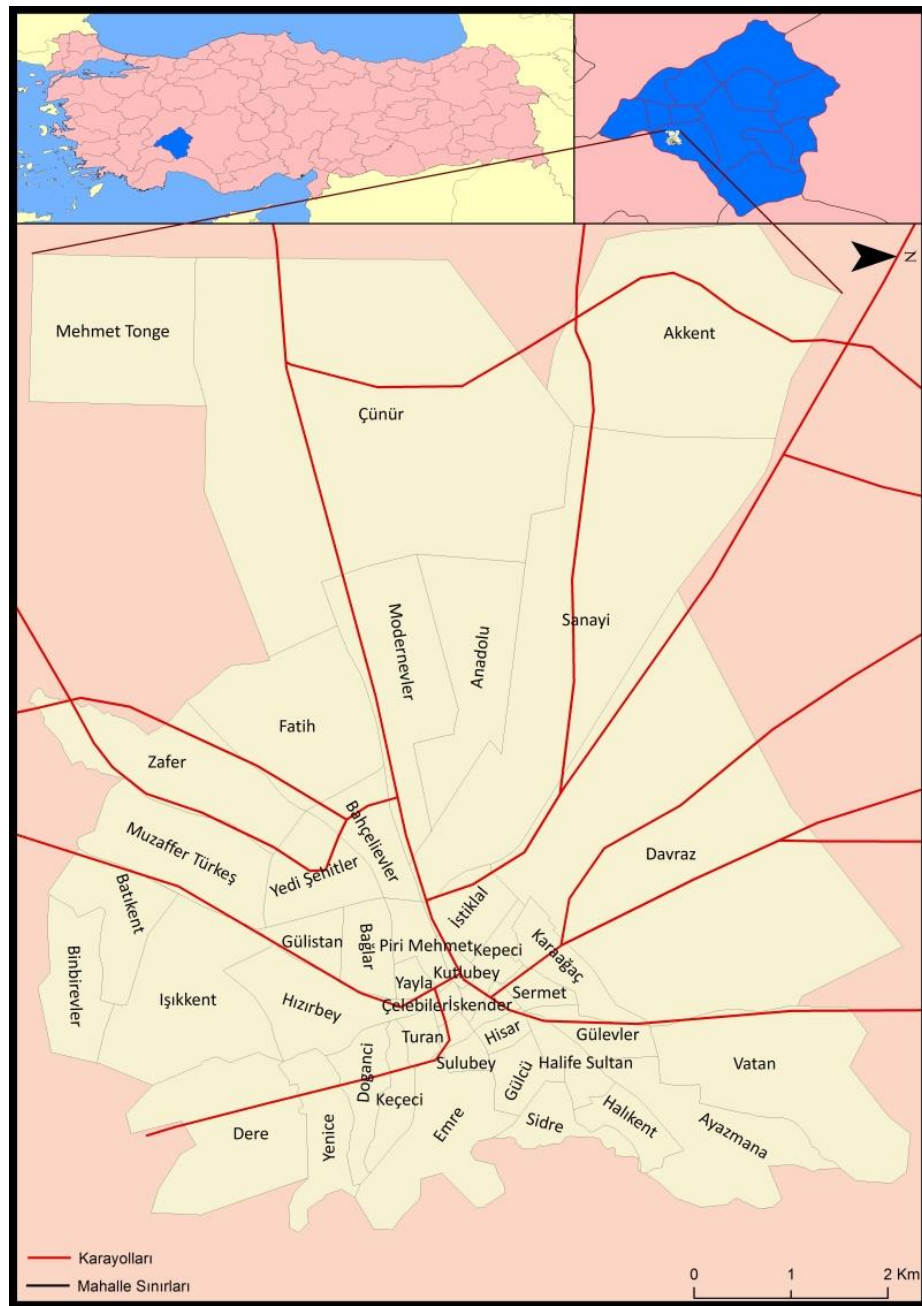
¹⁶ Pacione, *a.g.e.*, s. 27.

¹⁷ Nazmiye Özgüç-Erol Tümertekin, *Coğrafya: Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*, Çantay Kitapevi, İstanbul, 2000, s. 276-277.

¹⁸ Türkiye İstatistik Kurumu, 2014, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (10.11.2015).

¹⁹ Özgüç-Tümertekin, *a.g.e.*, s. 280.

²⁰ Yılmaz Arı, *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 4.

Şekil 1: Isparta Şehri Lokasyon Haritası (Kaynak: Temurçin ve Uluşar²¹)

²¹ Kadir Temurçin-Gizem Uluşar, "Analysis of Spatial Development in and Around the City of Isparta through Remote Sensing and Geographic Information Systems", *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, Krakow, Poland, 2013, s. 22.

Bireylerin yaşadıkları çevreyi nasıl algıladıkları ve bu algılarının sonucunda nasıl davranışlar sergilediğini inceleyen bilim dalı davranışsal coğrafyadır²². Davranışsal coğrafya, gelişmesi çok yavaş olan bir alandır. Esasında çevre ve insan ilişkisini inceleyen bu alan, çevre psikolojisinden faydalanmış ve ortaya çıkmıştır. Bazı çalışmalar, davranışların çevreyle açıklanamayacağını fakat insanların değerlerini anlamada faydalı olacağı üzerinde durmuştur²³.

1950'li yılların ikinci yarısından itibaren, çevresel determinist yaklaşımın aksine, coğrafyacılar insanı insan-çevre ilişkisi konusunda en önemli aktör ve mantıklı karar vericiler olarak konumlandırmışlardır²⁴. Buna bağlı olarak günümüz coğrafyacılarının, insan-mekân ilişkisini, kişilerin çevre algılarını (ki bu hem doğal hem de inşa edilmiş çevre için geçerlidir) göz önünde bulundurmaksızın değerlendirmeleri düşünülemez. Bir başka deyişle, davranışsal coğrafyacılar, düşünen bir varlık olarak insanı akılcı yaklaşımlar ve zihinsel örgülerle dış çevreyi sorgulayan ve organize eden baş aktör olarak tanımlamışlardır. Bu yaklaşımın davranışsal coğrafyanın çekirdeğini oluşturduğu söylenebilir. Bu minvalde gelişim göstermiş olan davranışsal coğrafya, kişilerin beklenti, amaç ve algılarının karakteristiklerini, bireysel bilgi ve tecrübeleri ile etkileşimleri doğrultusunda ortaya koymaya çalışmıştır²⁵.

Kantitatif devrim sonrasında, coğrafya çalışmalarında insanı ve insanın meydana getirdiği koşulları yeteri kadar konu almadığı ve çalışma metodolojileri içerisinde insanın etken rolünün göz ardı edildiği üzerine bina edilmiş pek çok eleştiri 1960'lı yıllardan itibaren kendisini göstermiştir. Bu eleştirilerin yansımaları 1970'li yılların ikinci yarısında hümanist coğrafyacıların çalışmalarında gözlenebilir. 1970'li yıllara kadar coğrafyada mekân kavramı daha çok mutlak (fiziksel) mekân olarak ele alınmıştır. 1970'li yıllarda hümanist coğrafyacılar, mekânın sadece fiziksel değil, aynı zamanda süreç, nesnelere ve toplumsal değerlerle de ele alınması gerektiğini savunmuşlardır. Mekânın insan varlığı ile ilişkili olduğunu kabul eden birçok coğrafyacı mekânı sadece fiziksel anlamda kullanmaktan vazgeçmişlerdir. 1980'li yıllardan itibaren çok paradigmatlı döneme geçişle birlikte diğer sosyal bilimlerle güçlü bağlar kuran beşeri coğrafyacılar, mekânın bu disiplinlerde yeterli derecede ele alınmadığını fark etmişlerdir. Coğrafyacılar bu problemi ortadan kaldırmak amacıyla mekânın toplumsal olay ve olgularla iç içe araştırılabileceğini ortaya koymuşlardır²⁶.

Mekân (space) kelimesi Latince bir terim olup, "spatium" kelimesinden türetilmiştir. Ortaçağda birçok düşünür bu kelimeyi bir kap anlamında kullanırken, Descartes, yayılma ve dağılım anlamında kullanmış ve bu mekân yaklaşımı ile

²² Bergman, *a.g.e.*, s. 532; Erbilin, *a.g.m.*, s. 157.

²³ Donna Marie Senese, *Environmental Perception and Its Impacts on The Tourist Industry: A Case Study of The Niagara Region*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Wilfrid Laurier University, Kanada, 1982, s. 110.

²⁴ John R. Gold, *An Introduction to Behavioural Geography*, Oxford University Press, Oxford, U.K, 1980, s. 22, 24.

²⁵ Senese, *a.g.t.*, s. 110.

²⁶ Özgüç-Tümertekin, *a.g.e.*, s. 281-282.

yaşadığımız dünyayı daha iyi anladığımızı savunmuştur²⁷. Salvesen²⁸, “*İnsanoğlu fiziksel yeryüzünü değiştirip, çiftlikler kurarak, barajlar inşa ederek, tüneller kazarak, binalar yaparak, kendi gelenek ve göreneklerini paylaşarak bir toplum inşa ederler ve bu yolla mekâna kendi imzalarını atarlar.*” şeklindeki ifadesi ile mekânın insan eliyle yapılandırıldığını vurgulamaktadır²⁹. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi’nde, mekân; “uzayın insan eliyle sınırlanmış parçası” olarak tanımlanmaktadır.³⁰ Bu açıklamaya göre, insanoğlunun kendi imzasını atmadığı, elinin değmediği yüzeyler ve uzay boşluğu bir mekân olarak değerlendirilmemektedir. Bu da yine kavramsal olarak mekânın insan olmadan varolamayacağını göstermektedir.

Lefebvre’nin algılanan, yaşanan ve tasarlanan mekân üçlemesi, mekân ve mekân algısı çalışmalarına önemli bir altlık oluşturmuştur³¹. Tasarlanan mekân fiziksel mekân olarak da adlandırılmaktadır. Yaşanan mekân ise aslında toplumsal mekândır ve insanların sosyal hayatlarının örüntülerinin gerçekleştiği alanlardır. Algılanan mekân, insanların öğrenim, kazanım ve tecrübeleri doğrultusunda kendi zihinlerinde oluşturdukları mekânlardır. Lefebvre bu üç mekânı birbirinden ayrı ele almanın onları bozacağını ifade etmektedir³². Coğrafya, çeşitli alt disiplinleri, yaklaşımları ve metodolojileri ile her üç mekânı da araştırma alanı içerisinde kabul etmektedir.

Cobb mekân algısını “*insan ve mekân arasında yaşanan bir ekolojik ilişki*” olarak ifade etmiştir³³. Her insan yaşadığı çevreye farklı anlamlar yükler ve farklı algılar. Aynı mekânda bulunan insanlar bile, o mekânı farklı yorumlamaktadır. Özgüç, bu farklı yorumlamalarda kültürün etkisini vurgulamaktadır³⁴. Kültürün yaşam boyu devam eden bir bilgi birikimi olması, aynı zamanda değer yargılarının ve normların toplum içerisindeki aktarımı ve yayılımı ile meydana gelen davranış sistemlerini ifade etmesi, Özgüç’ün vurgusunu destekler niteliktedir. Nitekim, kişilerin kültürel geçmişlerine bağlı olarak gelişen yaşam tarzları, dünya görüşleri ve değer yargıları çeşitli mekânları farklı algılamaları sonucunu doğurmaktadır. Öyle ki, fiziksel olarak çok yakın oldukları ancak kültürel olarak kendi dünyaları dışında kalan mekânlar, kişileri zihinsel olarak o mekânlardan uzak tutar ya da

²⁷ İlhan Kaya, “Coğrafi Düşüncede Mekân Tartışmaları”, *Posseible Düşünme Dergisi*, c. II, S. 4, 2013, s. 2.

²⁸ David Salvesen, *The Making of Place*, Urban Land Institute, Washington, 2002, s. 36-41.

²⁹ Caroline Lobo, *The Role of Environmental Perceptions in Sense of Place; Case Studies of Neighborhoods in Phoenix-Arizona*, Arizona State University, 2004, s. 1-2,33.

³⁰ Beria Günel-Nur Esin, “İnsan-Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psikososyal Kalitenin İrdelenmesi”, *İTÜ Dergisi/a*, c. VI, S. 1, 2007, s. 21.

³¹ Senem Kurtar, “Mekânı Yaşamak: Lefebvre ve Mekânın Diyalektik Oluşumu”, *TÜCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu*, 18-19 Ekim, Ankara, 2012, s. 1.

³² Henry Lefebvre, *The Production of Space*, Blackwell Publishing, Oxford, 1991, s. 38-39.

³³ Miyouon Lim, *Exploring Urban Children’s Sense of Place*, (Basılmamış Doktora Tezi), Kolombiya Üniversitesi, ABD, 2006, s. 13.; Edith Cobb, *The Ecology of Imagination in Childhood*, New York: Columbia University Press, 1977.

³⁴ <http://www.auzef.net/auzef-beseri-cografyaya-giris>

uzaklaştırır. Farklı kültürlerden olan insanların mekânı farklı yorumlamasında (okumasında) etkili olan geçmiş deneyim ve tecrübeler olduğu gibi, o an ki ihtiyaç ve gereksinimlerde etkilidir³⁵. Küçük bir çocuğu olan anne, yaşadığı çevrede tüm oyuncak mağazalarının yerlerini bilirken, çocukları büyük olan bir anne oyuncak mağazaları yerine belki oyun salonlarının veya bijuterilerin yerlerini daha iyi bilmektedir.

Kentler ve kentsel mekân, şüphesiz günümüzün sosyal bilimler araştırmalarının en önemli fenomenlerinden bir tanesidir³⁶. Kentlerin kurguları ve yönetimleri, çağdaş ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte mekânın organize edilmesinin yanında, farklı sosyal, kültürel ve ekonomik grupların talep ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesine yönelik sosyal bir organizasyon gerektirmektedir. Her bir kentsel mekân, toplumun kültürüne, gelişmişlik düzeyine göre biçimlenir. Kentsel mekâna anlam veren onun dış görünüşü değil, içinde yaşayan, biçim veren toplumdur³⁷.

Tümertekin ve Özgüç³⁸ çevreyi dört başlık altında ele almışlardır:

a- Coğrafi Çevre: İnsanın dışında bulunan çevredir.

b- Fonksiyonel Çevre: İnsanın coğrafi çevre içinde faaliyet gösterdiği çevredir. Burada insanoğlu çevresinin farkında olsun ya da olmasın her iki durumda da insan davranışları bu çevreden etkilenmektedir.

c- Algılanabilen Çevre: İnsanın yaşadığı yerde farkında olduğu çevredir.

d- Davranışsal Çevre: Algılarına göre davranışta buldukları, kişiden kişiye değişen çevredir. Bu çevreyi Davranışsal Coğrafya incelemektedir. Bu alanda veri toplamada zihin haritaları devreye girmektedir.

Zihin haritaları, kişilerin bireysel tecrübelerle edindikleri mekânsal bilgiyi, kendi zihinlerindeki mekânsal ilişkiler doğrultusunda, taslak olarak kâğıt üzerine aktarmalarıdır³⁹. Zihin haritaları insanların edindikleri tecrübeler, deneyimler ve ilgileri doğrultusunda bir mekân hakkında zihinlerinde oluşturdukları mekânsal bir

³⁵ Benoni L. Amsden, *Understanding Sense of Place Among Community Residents and Volunteers in Alaska*, (Basılmamış Doktora Tezi), Pensilvanya State Üniversitesi, Pensilvanya, ABD, 2007, s. 8-10.

³⁶ Arif Keçeli, *Effects of Rapid Urbanization on Livability in Turkish Cities: A Case Study of Denizli*, (Basılmamış Doktora Tezi), The University of Oklahoma, Norman, US, 2012, s. 19-24.

³⁷ Gazanfer Kaya, 2014a, "Adıyaman Üniversitesi'nin Kentsel Mekân ve Sosyal Çevre Üzerindeki Etkisi (Altınşehir Mahallesi'ndeki Haneler ve İşletmeler Üzerine Bir İnceleme)", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 7, S. 16, s. 235.

³⁸ Tümertekin-Özgüç, *a.g.e.*, s. 41.

³⁹ Yi-Fu Tuan, "Images and mental maps", *Annales of the Association of American Geographers*, c. LXV, S. 2, 1975, s. 205-213; Harun Tunçel, "Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. XII, S. 2, 2002, s. 83-103.

şemadır⁴⁰. Zihin haritaları coğrafyada mekân algısını ölçmede kullanılan bir yöntem olarak kabul edilmiştir⁴¹. Farklı şekillerde (sözlü, resim, üç boyutlu ve taslak haritalar) ele alınan zihin haritaları, coğrafyada en fazla taslak haritaları olarak kullanılır.

Zihin haritalarımız (bilişsel haritalar) biz farkında olmadan günlük yaşantılarımız, tecrübelerimiz ve öğrenimlerimiz sonucunda oluşan sosyo-mekânsal ilişkiler ağının bize özel soyut resimleridir. Yaşadığımız çevrenin güvenli bölgeleri, rekreasyon aktivitelerimiz için en konforlu hissettiğimiz alanlar, yaya yada araçla gidilmesi gereken yerler gibi ayrımları farkında olmaksızın zihin haritamızdaki kodlara göre belirliriz. Mekân algısı çalışmalarında tercih edilen zihin haritası metodunu ilk kez Tolma⁴² farelerin labirentteki hallerini inceleme sırasında bulmuştur. İnsanların zihin haritasının ilk modeli ise Siegel and White⁴³ tarafından tasarlanmıştır⁴⁴. Taslak haritalar zihin haritalarının bir parçasıdır. Taslak haritalar bireylerin kendi özgür çizimleridir. Taslak haritalarda hata ihtimali bireylerin çizim yeteneklerine bağlı olduğundan yüksektir⁴⁵. Dolayısı ile bu haritalarda mutlak lokasyon aranmaz, alandaki mekânsal objelerle ilgili farkındalık düzeyi ve biliş seviyesinin gözlenebilmesi esastır. Zihin haritaları gerçek haritalardan farklıdır. Çünkü zihin haritaları kişiye bağlı olduğundan iki obje arasındaki mesafe yakın veya uzak olabilir, bazı binaları, parkları vb. görmek mümkünken bazıları yer almamaktadır⁴⁶. Yani gerçek haritalar tematik bir bütünlük içerisindeyken, zihin haritaları bir bütünü ihtiva etmemektedir. Özgüç ve Tümertekin⁴⁷, bu haritaların mekânsal algıyı ölçme amacıyla geliştirildiğini ifade etmişlerdir.

Lynch⁴⁸ 'The Image of The City' isimli kitabında zihin haritasını oluştururken kullanılabilecek 5 elemandan bahsetmektedir. Bu beş eleman kullanma sıklıklarına göre yollar, nirengi noktaları, kavşaklar, bölgeler ve sınırlar olarak sıralanmaktadır⁴⁹.

⁴⁰ E. Marvin Levine, *Cognitive Maps, Imagery and Memory For Street Directions*, (Basılmamış Doktora Tezi), Microfilms International Üniversitesi, İngiltere, 1980, s. 1(iv).

⁴¹ Özgüç-Tümertekin, *a.g.e.*, s. 281-282.

⁴² Edward C. Tolman, "Cognitive Maps in Rats and Men", *Psychological Review*, c. LV, S. 4, 1948, s. 189-208

⁴³ Alexander W. Siegel-White, S.H., "The Development of Spatial Representations of Large-scale Environment", *Advances in Child Development and Behavior*, S.10, 1975, s. 9-55.

⁴⁴ Brandon Oscarson, *Effects of Lighting on Cognitive Map Development*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), San Antonio Üniversitesi, San Antonio, ABD, 2013, s. 1.

⁴⁵ Andrew Samuel Mondschein, *The Personal City: The Experiential, Cognitive Nature of Travel and Activity and Implications for Accessibility*, (Basılmamış Doktora Tezi), University of California, Los Angeles, 2012, s. 34-35, 75.

⁴⁶ Oscarson, *a.g.e.*, s. 2.

⁴⁷ Özgüç-Tümertekin, *a.g.e.*, s. 281-282.

⁴⁸ Kevin Lynch, *The Image of The City*, The Technology Press & Harvard University Press, 1960, s. 95.

⁴⁹ Alpaslan Aliağaoğlu, "Davranışsal Coğrafyaya Bir Örnek: Öğrenci Merkezli Şehir İmajı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. XVII, S.1, 2007, s. 17-44.

Amaç ve Metod

Farklı kültürlerin mekân algısı üzerindeki etkili rolü ile ilgili genel kabulden yola çıkılarak, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yükseköğrenimlerine devam etmekte olan uluslararası öğrenciler (750) çalışmanın evreni olarak belirlenmiştir. Öğrenciler geldikleri ülkeler ve devam ettikleri bölümler/programlar göz önünde bulundurularak tabakalandırılmış, ardından rastsal olarak 250 örnekleme anket ve zihin haritası uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Anket %95 güvenilirlik aralığında ve (+,-) %5 örnekleme hatası için gerekli örnekleme büyüklüğü, 254'tür.

Anket uygulamasında yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, memleket ve program/bölüm bilgilerine tanımlayıcı olarak yer verilmiştir. Ne kadar süredir Isparta'da buldukları ve ikamet etmekte oldukları mahalle bilgilerinin ardından, şehir merkezini ne şekilde öğrendikleri, kent içinde yol-yön bulma becerileri, yol-yön bulmada istifa ettikleri mekânsal objeler hakkında sorular yöneltilmiştir. Kent içi ulaşım tercihleri, kent merkezini ziyaret etme sıklıkları ve ağırlıklı ziyaret sebepleri ile ilgili bilgi alınmıştır. Bunların yanında alışveriş alışkanlıkları ve tercih ettikleri mekânlar, ikamet tipleri, aylık yaklaşık harcamaları, daha önce farklı ülkelerde bulunup bulunmadıklarına dair sorulara cevaplar aranmıştır.

Zihin haritası uygulaması için Süleyman Demirel Üniversitesi-Büyük Isparta Oteli aksı ile Devlet hastanesi-Tren istasyonu güzergâhlarını kapsayan taslak bir harita hazırlanmıştır. Bahsi geçen dört noktaya ek olarak İYAS AVM taslak harita üzerinde nirengi noktaları olarak verilmiş ve öğrencilerden haritayı Isparta'da yolunu bulmak isteyen bir kişi kullanacakmış gibi doldurmaları istenmiştir. Giyim, iletişim, pasaj, kuyumcu, kafe-pastane, restoran, kırtasiye, banka, dersane, eczane, kozmetik, market, fabrika, akaryakıt istasyonu, okul, hastane, park ve bahçe, resmi kurum, stadyum, cami ve otobüs durağı olmak üzere 21 anahtar kelime katılımcılara kullanabilecekleri objelere ipuçları olarak sunulmuştur. Bunların dışında kendilerince önemli gördükleri olan mekânsal objelere yer verebilecekleri belirtilmiştir.

Anket sonuçları SPSS 15'te frekans analizleri ile analiz edilmiştir. Zihin haritaları ArcGIS 10.2 ortamında sayısallaştırılmıştır. Öğrencilerin göstermiş olduğu her bir doğru nokta, ArcGIS'te harita üzerinde sayısal değer verilerek gösterilmiştir. Nokta büyüklükleri bilinen sayıya göre eşit aralıklarla beş kategoride sınıflandırılmıştır.

Bulgular

Anket ve zihin haritası 154 erkek (%62), 96 kız (%38) öğrencinin katılımı ile toplamda 250 öğrenciye uygulanmıştır. Katılımcıların %84'ü lisans, %10,8'i yüksek lisans ve %5,2'si doktora eğitimlerine devam etmektedirler. Katılımcılar 18-43 yaş grubundadır, ortalama yaş 23'tür ve dağılımları tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Yaşa Göre Dağılım

Yaş	Frekans	Yüzdellik
18	4	1,6
19	15	6,0
20	44	17,6
21	42	16,8
22	45	18,0
23	38	15,2
24	11	4,4
25	13	5,2
26≤	38	15,2
Toplam	250	100,0

Katılımcıların geldikleri ülkelere göre sınıflamalarına bakıldığında 80 öğrenci ile Türkmenistan, 43 öğrenci ile Azerbaycan'ın ön plana çıktığı görülmektedir⁵⁰. Diğer ülkelerden katılan öğrenciler kıtalar bazında toplanmış ve dağılım şu şekilde olmuştur; Asya ülkelerinden 75, Avrupa ülkelerinden 30 ve Afrika ülkelerinden 27 öğrenci ankete katılmıştır. 63 farklı bölüm ve programdan öğrenci ile çalışılmış, en yoğun katılım ilahiyat fakültesinden sağlanmıştır. Türkçeyi çok iyi kullandığını ifade eden toplam 78 öğrenci bulunmaktadır. 41 öğrenci ise Türkçeyi çok az bildiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerden 67'si ikamet yeri olarak, üniversiteye yakın olan Çünür mahallesini tercih etmektedirler. Isparta şehrinde 3 yıldan fazla kalan öğrenci sayısı, 73 iken (%73,2), bir yıldan az süredir Isparta şehrinde yaşayan öğrenci sayısı ise 62'dir (%27,8).

Erkek öğrencilerin %39'u, kızların %28'i şehirde yol bulmanın çok kolay olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılara yöneltilen şehir içi yön/yol tayinlerinde kullandıkları yöntemlerle ilgili soruya, %39'u yollar, %32'si kamu binaları cevabını vermişlerdir. Bu soruya verilen cevaplarda kesişim noktaları (kavşaklar) ve bölgeler %8'erlik bir karşılık bulmuştur. Apart, market, sokak numaraları ve harita bu soruda verilen "diğer" seçeneği altında verilen cevaplar arasında yer almaktadır.

Katılımcıların %50'si şehirde seyahat etmek için, toplu taşımayı kullanmaktadır. Yaya olarak şehir içi ulaşımın oranı %38'i göstermektedir. Bisiklet kullanımı sonuçları ancak %6,4'te kalmıştır. Ulaşım tercihlerinde bisiklet kullanım oranı beklenenin oldukça altındadır. Sadece 16 katılımcı şehir içi ulaşımında bisiklet kullandıklarını ifade etmişlerdir. Topografik olarak bisiklet kullanımına oldukça müsait olan Isparta il merkezinde, bisikletli ulaşım için ayrılmış yollar (hatlar) gibi düzenlemelerin olmayışının, gerek şehir içinde gerekse üniversiteye ulaşımında bisiklet kullanımının sınırlı olmasında etkin rol oynadığı düşünülmektedir.

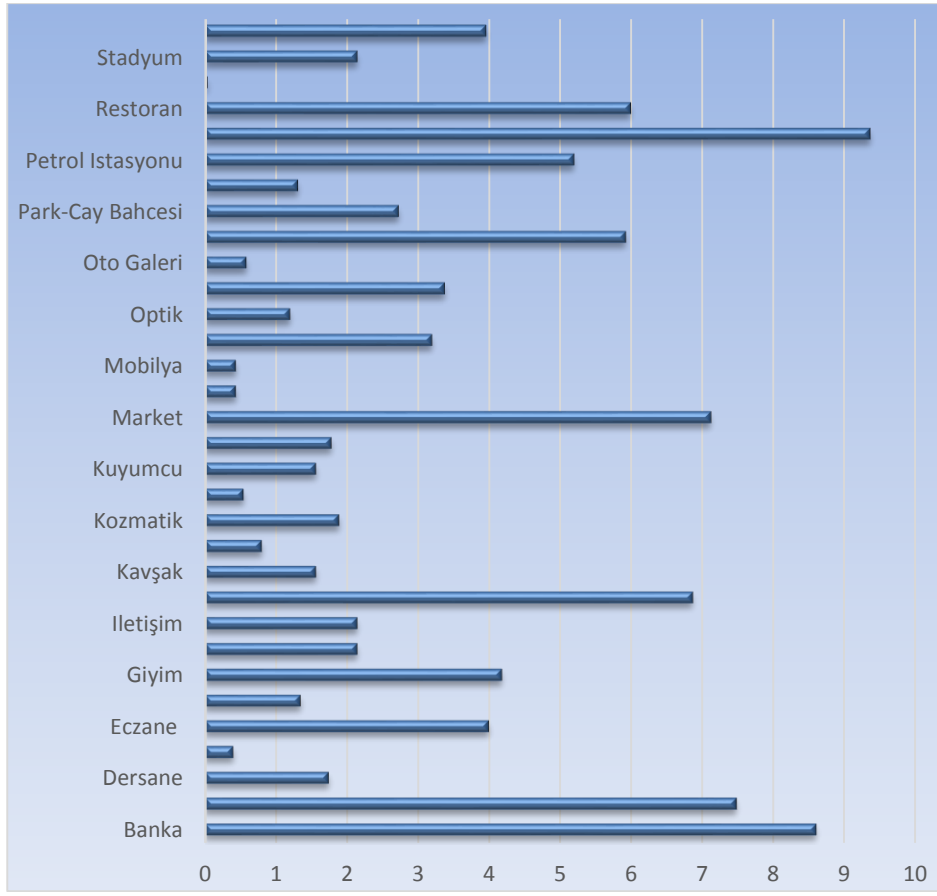
⁵⁰ Türkmen ve Azeri öğrencilerin üniversitedeki genel sayıları diğer ülkelere göre oldukça yüksektir. Bu oran anket uygulamalarına ve örneklem sayısına da yansımaktadır. Bu nedenle, Azerbaycan ve Türkmenistan ülkeleri ayrıca ele alınmış ve değerlendirilmiş, diğer ülkeler kıtasal olarak gruplandırılmıştır.

Öğrencilerin merkeze gidiş sıklıklarına bakıldığında, her gün giden öğrenci sayısı 130'dur. 56 kişi haftada bir gün gittiğini belirtirken, 53 kişi haftada iki kez gittiğini ifade etmiştir. Ayda bir kez gittiğini belirten öğrenci sayısı ise 11'dir. Öğrencilerden 85 kişi (%34) şehir merkezine gidiş sebebi olarak gezmeyi tercih ederken, 76 kişi (%30) alışveriş sebebi ile merkeze gittiklerini belirtmişlerdir. Daha çok eğitim sebebi ile merkezde bulunanların sayısı 49'dur. Evi merkezde olduğu için merkezde bulunan öğrenci sayısı ise 10 kişidir. Spor ve yiyecek alışverişi için merkezde bulunanların sayısı sadece 1'er kişidir. Anket sonuçlarında alışveriş alışkanlıklarına bakıldığında, AVM seçeneği %70 oranında bir geri dönüş almıştır.

Öğrencilerden % 48'i evde yaşamaktadır. %31'i yurttan yaşarken, %20'si ise apartta yaşamaktadırlar. Diğer seçeneğini işaretleyip nerede kaldığını belirtmeyen sadece iki öğrenci bulunmaktadır. Katılımcıların %51'i aylık 450 TL. ve üzeri harcamaları olduğunu belirtmişlerdir. Aylık 300 TL. ve altında harcama yapan öğrencilerin oranı %22'dir. 300-450 TL. harcaması olanlarda %27'lik bir dilimi oluşturmaktadırlar. Katılımcıların yarısı konaklama harcamalarının aylık 250 TL. ve üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. 47 öğrenci ise kaldıkları yerlerde her hangi bir ücret ödemediklerini ifade etmişlerdir.

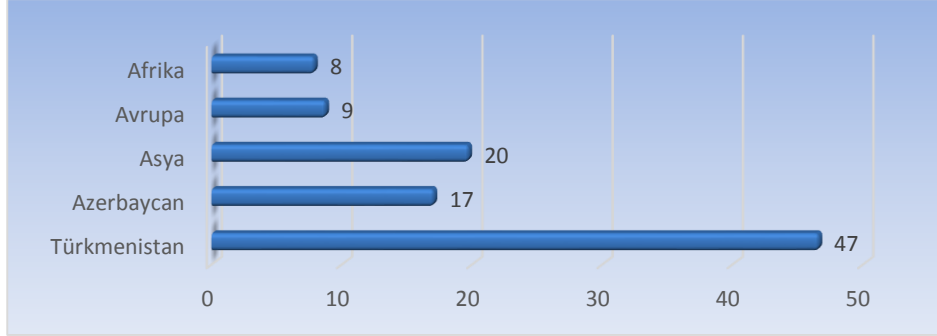
Katılımcıların %42'si Türkiye ve kendi ülkeleri dışında başka ülkelerde birçok kez bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %35'i ise Türkiye ve kendi ülkeleri dışında her hangi bir ülkede bulunmamışlardır.

Zihin haritası uygulaması verilen taslak çizim üzerinde bulunan iki ana hattan Üniversite-Büyük Isparta Oteli arasındaki aksta toplam 2189 nokta, Devlet Hastanesi-Tren İstasyonu aksında ise toplam 570 nokta işaretlenmiştir. Grafik 1, formda verilen 21 mekânsal objeye ek olarak katılımcıların eklentileri ile birlikte oluşan yol/yön tayini için kullanılacak noktaların dağılımını göstermektedir. Resmi kurumlar, marketler, kafe-pastaneler, camiler ve bankalar bu dağılım içerisinde %7-9 bandında yer alarak en yoğun gösterilen mekânsal donatılar olarak karşımıza çıkmıştır. Bunları, %4-6 bandında bulunan yurt ve apartlar, giyim mağazaları, eczaneler, otobüs durakları, akaryakıt istasyonları ve restoranlar ile, %2-4 bandını oluşturan hastane, iletişim mağazaları, kozmetik mağazaları, okullar, oteller, parklar, çay bahçeleri ve stadyum izlemektedir.

Grafik 1: Haritada işaretlenen mekânsal donatıların dağılımı (%)

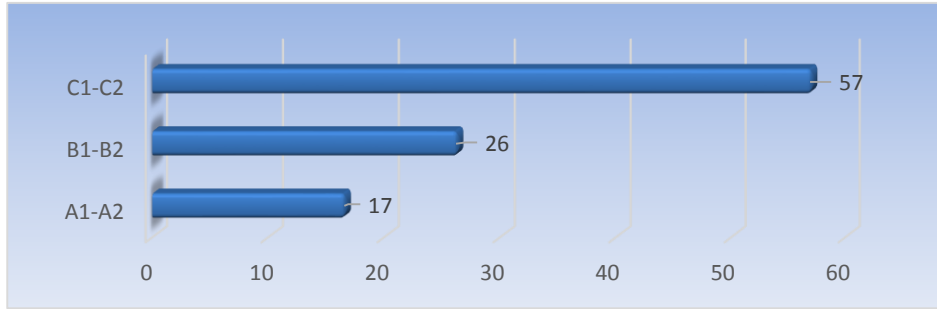
Grafik 2’de ülke ve kıta bazında öğrencilerin hatırladıkları noktaların ilişkisi gösterilmiştir. Bu bağlamda en fazla noktayı algılayan öğrenciler %47 ile Türkmenlerdir (Şekil 2). Asyalılar % 20 ile 2. olarak şehri en iyi algılayanlardır (Şekil 3). Azerbaycanlı öğrenciler, %17 ile 3. en iyi tahmin yapanlardır (Şekil 4). Avrupalılar ve Afrikalılar sırası ile %9, %8 ile şehri en az algılayanlardır (Şekil 5 - 6).

Grafik 2: Ülkesel/kıtasal orijin ve haritada işaretlenen mekânsal donatıların dağılımı (%)

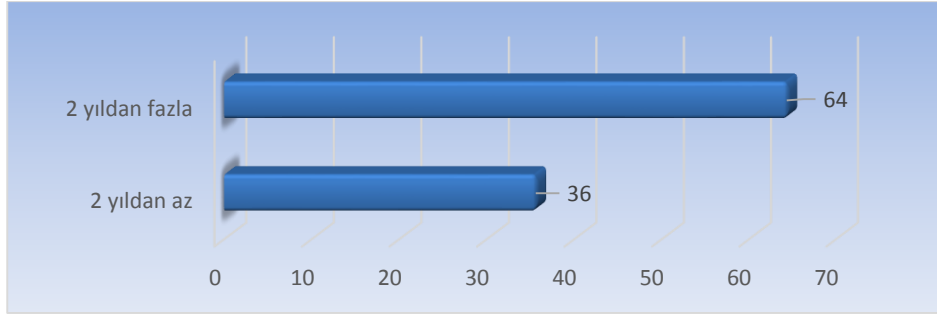
Anket sonuçlarına göre mekânı tanıma ve algılama ile dil becerisi arasında doğrusal bir ilişki çıkmıştır (Grafik 3). Türkçeyi az seviyede bilenler %17 ile şehri daha az algılayanlarken, Türkçeyi ileri düzeyde kullananlar % 57 ile şehri daha iyi algılayanlar olarak anket sonuçlarına yansımıştır. Dil seviyeleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi yayımına göre derecelendirilmiştir.

- Temel kullanıcı (A1 ve A2 düzeyleri)
- Bağımsız kullanıcı (B1 ve B2 düzeyleri)
- Usta kullanıcı (C1 ve C2 düzeyleri) (Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, 2013)

Grafik 3: Dil seviyesi ve haritada işaretlenen mekânsal donatıların dağılımı (%)

Grafik 4'te öğrencilerin şehirde kaldıkları süreye göre şehri algılamaları arasındaki dağılım gösterilmiştir. 2 yıldan az süredir şehirde kalanlar, %36 ile şehri daha az algılayanlarken, 2 yıldan uzun süredir şehirde kalanlar, %64 ile şehri en iyi algılayanlardır.

Grafik 4: Şehirde bulunan süre ve haritada işaretlenen mekânsal donatıların dağılımı (%)

Öğrencilerden sadece 17 tanesi yön/yol bulma yönteminde nirengi noktalarını kullandıklarını belirtmektedirler. Burada terminolojik olarak nirengi noktası kavramına yabancı olmanın etken olma ihtimalinin yanında, katılımcıların belirttikleri kamu binaları, apart ya da marketleri kendileri için bir nirengi noktası olarak kabul etmiş oldukları düşünülebilir. Ek olarak, çalışma alanında çok ön plana çıkan ve şehirde yaşayan herkes için aynı derecede önemli olan nirengi noktalarının eksikliğinden de bahsedilebilir. Örneğin, meydana bulunan Süleyman Demirel heykeli bir nirengi noktası olarak kabul edilebilir ancak katılımcılar bunun yerine daha sık kullandıkları kafeler caddesini o bölgede yapacakları yön/yol tayini için kendilerine başlangıç noktası olarak belirleyebilmektedirler. Anket çalışmasında kavşakları yön/yol bulmada kullandırım diyen 21 kişi iken, zihin haritalarında gösterilen kavşak sayısı 43'tür. Yine ankette 79 kişi yön/yol bulmada kamu binalarını kullandıklarını ifade etmişler ve zihin haritalarında toplamda 258 resmi kurum işaretlenmiştir. Buradan hareketle, ülkemizdeki mevcut kent dokusu içerisinde yollar, kavşaklar ve kamu binalarının kentsel mekân algıları üzerinde birincil rol oynadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin şehirde kalma süreleri ve dil seviyeleri ile şehir içi mekân algıları arasında pozitif bir korelasyon vardır. Örneğin, Türkçeyi en iyi konuşan Türkmenlerin zihin haritaları diğer ülkelere gelenlere göre daha yoğun ve gerçeğe daha yakındır. Şehir ile ilgili zihin haritaları en zayıf olanlar ise Afrikalılarıdır ve Avrupalıdır. Kısa süreli (değişim programıyla) şehirde bulunan öğrencilerin zihin haritalarının netleşmemesine en güzel örnekler bu gruptan elde edilmiştir. Süre uzadıkça daha fazla mekâna aşına olunması beklenen bir sonuçtur, ancak burada dikkat çekici olan daha uzun süre mekânı yaşayan öğrencilerin de ağırlıklı olarak kamu binaları ve yollar üzerinden yön/yol buluyor olmalarıdır.

Kişilerin dini ya da kültürel öğrenim ve birikimleri ile mekânları yorumlamaları, buna bağlı olarak çeşitli mekânlara fiziksel olarak yakın da olsalar, düşünsel olarak uzak olabilecekleri yukarıda açıklanmıştır. Kültürel farklılıkların algıya etkisi üzerine en net örnek Avrupalı öğrenciler üzerinden elde edilmiştir. Bu öğrencilerin zihin haritalarında camilere verilen yer diğer tüm gruplardan çok daha zayıftır. Ankete katılan öğrencilerin büyük bölümünün Müslüman ülkelere geldiği düşünülürse bu sonuç ilginçtir.

Zihin haritalarında Türkmenlerin en fazla algıladıkları nokta, Emniyet binasıyken, Avrupalıların ve Afrikalıların algıladıkları nokta Belediye binası olmuştur. Afrikalıların ayrıca en iyi algıladıkları diğer nokta Atatürk Stadyumu'dur. Kipa AVM, Azerbaycanlılar ve Asyalılar tarafından en iyi algılanan noktadır. Zihin haritalarında çıkan sonuç, anket çalışmalarını doğrular niteliktedir. Öğrenciler ankette, kamu binalarını (%32) yer/yön bulmada kullandıkları söylerken bu sonuç zihin haritalarında 258 ile en fazla gösterilen noktalardır. Bu da bize kamu binaları gibi büyük yapıların (Stadyum, Kipa AVM) algıda önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Yine zihin haritaları sonuçlarından bir diğerinde, Devlet Hastanesi-Tren İstasyonu aksındaki algı ve farkındalık düzeylerinin Üniversite-Büyük Isparta Oteli aksına kıyasla göreceli olarak zayıf olduğu görünmektedir. Bu aks üzerinde yine en yoğun işaretlemeler Türkmenler tarafından yapılmıştır. Bu alanda öğrencilere hitap eden noktalar olmasına karşın, alana ilginin zayıflığı dikkat çekicidir.

Sonuç

Kentsel mekân algısı, kişilerin doğrudan ilişkili oldukları, ihtiyaçları ve beklentilerine bağlı olarak çeşitli sıklıklarda irtibat kurdukları, öğrenim ve tecrübelerine göre çok sıkı ya da belirli bir mesafede temasa geçtikleri, duygu, düşünce ve kültürel birikimlere bağlı olarak yakın ya da uzak hissettikleri mekânsal donatıları yorumlamaları şeklinde ifade edilebilir. Kişilerin zihin haritaları tüm bu olguların birleşimi ile şekillenir. Zaman içerisinde, yaşantı ve tecrübelerine bağlı olarak zihin haritaları pozitif ya da negatif yönlü olarak değişebilir. Dolayısı ile zihin haritaları çalışmaları tek boyutlu ve tek zamanlı sonuçlar verebilmektedir. Bir başka deyişle, örneğin aynı katılımcılarla bir sene sonrasında yapılabilecek aynı çalışmanın sonuçlarında geçen zamana ve kişilerin edindikleri tecrübelerine bağlı olarak gerçekleşecek muhtemel farklılıklar olacaktır.

Sonuç olarak, Isparta örneğinde, daha önce Türkiye'nin herhangi bir yerinde uzun süreli yaşamamış olan uluslararası öğrencilerin kentsel mekân algılarını etkileyen en önemli kentsel donatıların kamu binaları olduğu, bunları yolların/kavşakların ve başlıca alışveriş merkezlerinin takip ettiği görünmektedir. Elde edilen sonuçlardan, nirengi noktaları inşa etme, cazibe merkezleri oluşturma ve kentsel mekân yaratma konusunda bazı eksiklikler yaşandığı rahatlıkla söylenebilir. Mimarisi, estetiği, ihtişamı, tarihi, büyüklüğü ya da özgünlüğü ile öne çıkan kentsel doku elemanları kent sakinleri ve ziyaretçilerin zihin haritalarının oluşumunda çok daha etkin rol oynayacaklardır.

Geldikleri ülkelerin, öğrencilerin mekân algısında dil ve kültür olarak etkili olduğu söylenebilir. Türk diline ve kültürüne çok yakın olan Türkmenler ve Azerilerin zihin haritaları daha doluyken, dili Türkçeye ve bu kültüre uzak olanların zihin haritaları daha zayıftır. Yine mekânı algılamada birçok yapılan çalışmalarda zamanın etkisi vurgulanmıştır. Bu çalışma sonucunda da mekânda bulunan sürenin mekânı algılamada etkisi görülmüştür.

Yapılan anket ve zihin haritaları sonucunda binaların daha fazla hafızada kaldığı

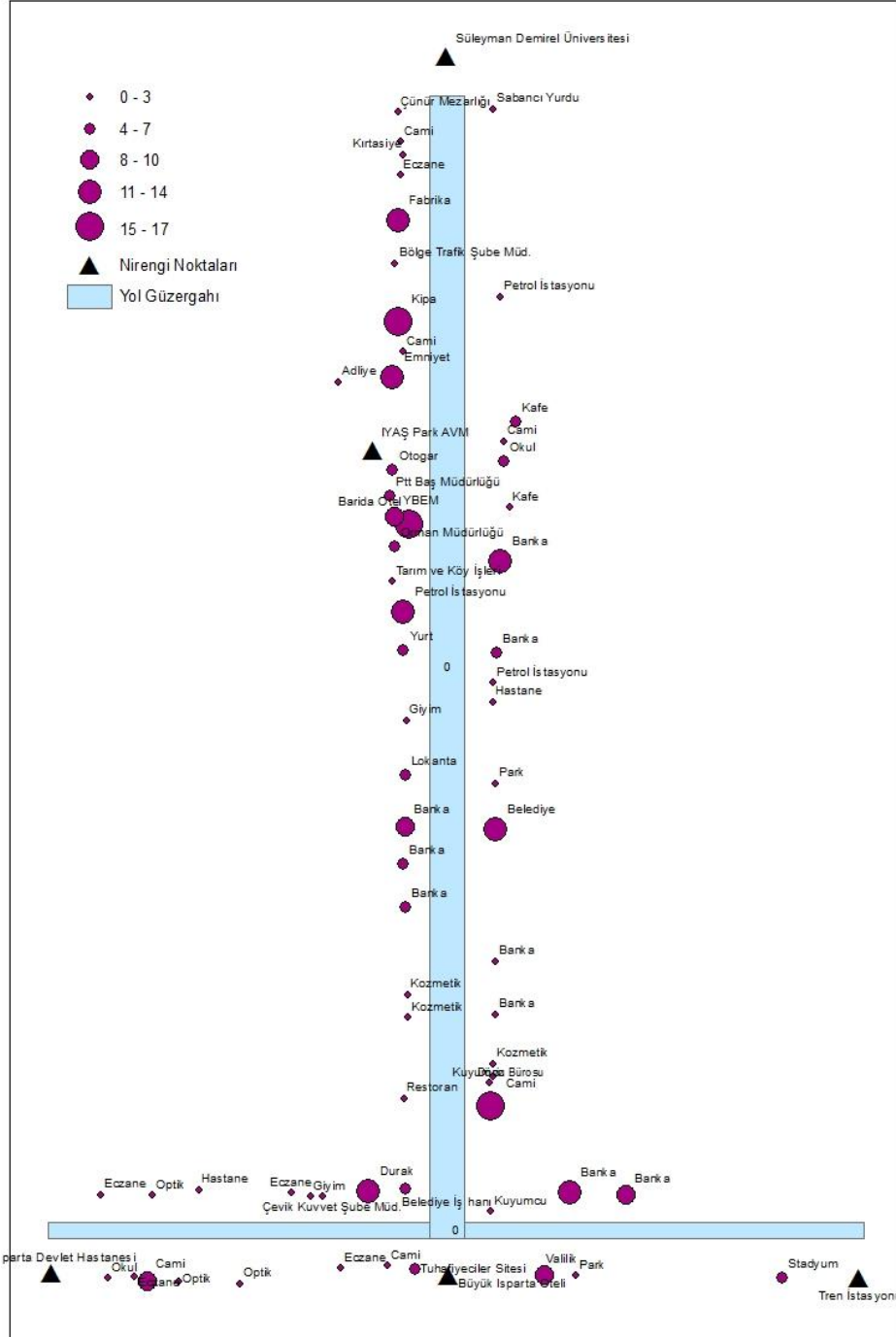

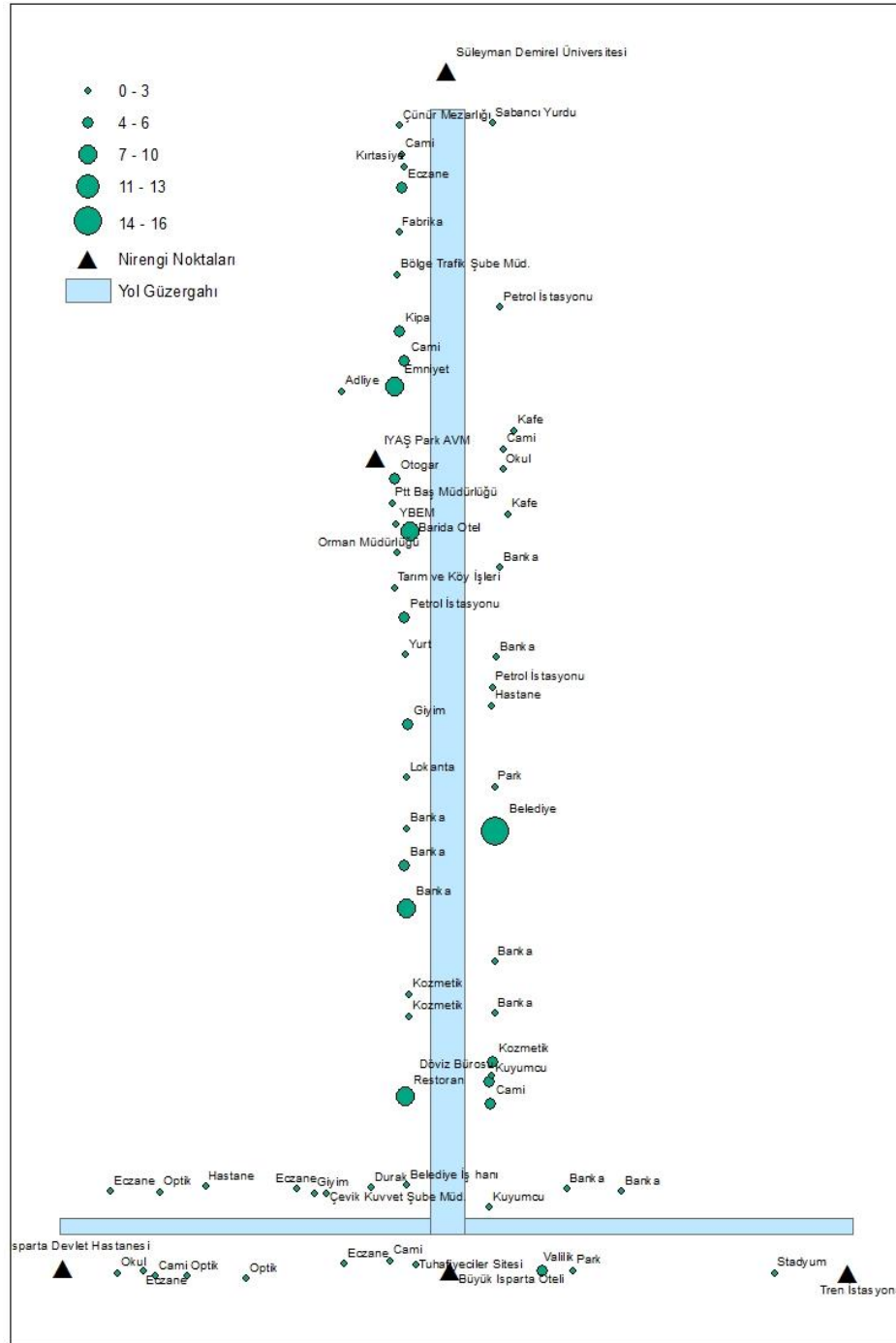
göz önünde bulundurulacak olursa, ülkemizde belirli süreliğine de olsa bulunan uluslararası öğrencilerin, buldukları şehri daha iyi okuyabilmeleri (algılayabilmeleri) için, Isparta şehrinde hafızada daha kalıcı, etkili izler bırakacak binaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu binalar özellikle kamu binaları olup, mümkünse daha çok yerel kültürü yansıtacak yapılar haline getirilebilir.

Şekil 4: Azerbaycanlı öğrencilerin zihin haritası.

Şekil 5: Avrupalı öğrencilerin zihin haritası.

